

УДК 39(477.86-11):728.94(1-22)

Роман РАДОВИЧ

ГОСПОДАРСЬКІ СПОРУДИ СЕЛЯНСЬКОГО ДВОРУ НА ПОКУТТІ: СТОДОЛА ТА ОБОРІГ

Розглядаються споруди двору покутян, призначені для зберігання та обмолоту збіжжя — стодоли, стіжки та обороги. З'ясовані їх конструктивні особливості та специфічні риси. Зроблена спроба прослідкувати еволюційні процеси, пов'язані з виникненням та становленням цих будівель.

Ключові слова: Покуття, господарські будівлі, стодола, оборіг, стіжок.

У другій половині XIX — на початку XX ст. на Покутті побутували відкриті зверху двори¹ вільної забудови. Двір («обійсте», «обора», «подвірі») був центром господарського і побутового життя селянина. Характер розташування і угруповання житлових та господарських будівель (тобто забудова двору) становив одну з найважливіших його особливостей. Основна увага приділялася розташуванню житла. Як і скрізь в Україні [5, с. 58], хату орієнтували головним фасадом на південні румби — південь, південний схід або південний захід. Кількість та специфіка господарських будівель залежала від заможності селянина. Скажімо, як відзначав відомий польський народознавець Оскар Кольберг, у дворі бідноти, крім невеличкої житлової споруди, була лише «кошниця» на кукурудзу та невеличкий стіжок збіжжя [21, s. 59]. Подібно й у с. Торговиця (Кол.)²: двір бідняка творили невеличка хатина, стаенка і два-три «обороги». Натомість до складу двору заможнішого селянина входила вже більша кількість споруд: стодола, біля неї — «шопа», тобто стаенка на худобу, «кармник» і хлівець на свині, кошниця, стіжки тощо [21, s. 59—60]. У дворах багатих селян споруд у могло бути і значно більше.

У запропонованій розвідці ми розглянемо лише будівлі, призначені для зберігання та обмолоту збіжжя — «стодоли» та «обороги», з'ясуємо їх конструктивні особливості та специфічні риси.

«Стодола» (зрідка — «колешня», «шопа», «шура») була однією з найбільш необхідних будівель землеробського двору. У ній зберігали збіжжя, необмолочені та обмолочені сніпки («околот»), соломі, сіно, полу. Тут також сушили та обмолочували зерно. Якщо ж снопи не вміщалися у стодолі, їх складали поряд з нею у невеликі стіжки («оденки», «кладні») чи «обороги» і, поступово обмолочуючи, вибирали до весни. Бідні селяни складали необмолочені сніпки та соломі в стіжки чи «обороги». У таких господарствах збіжжя обмолочували на подвір'ї або в сінях житла.

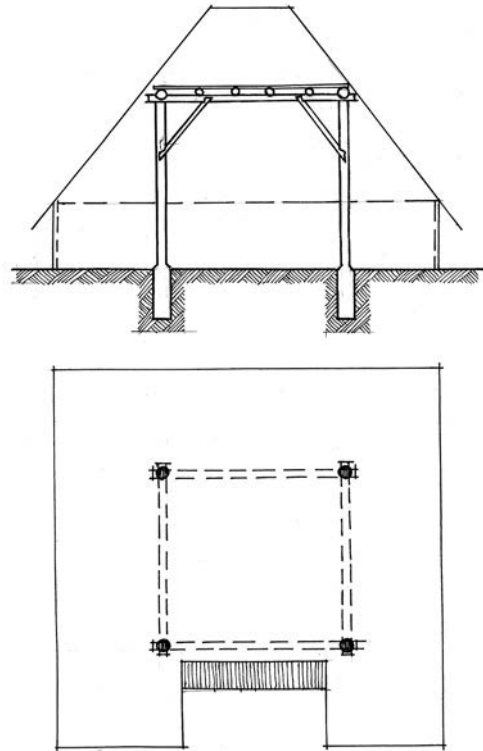
Як неодноразово відзначали дослідники, стодолу повсюдно в Україні старались споруджувати на значній віддалі від житла [8, с. 86]. Щодо Покуття, то таке її розташування передовсім характерне для підгірського

¹ Поняття «селянський двір» охоплює виділене на садибі місце, де розташовані житло і господарські будівлі.

² У статті для позначення адміністративних одиниць будемо використовувати наступні скорочення: Городенківський р-н — Гор., Тлумацький р-н — Тлум., Тисменецький р-н — Тис., Коломийський р-н — Кол., Косівський р-н — Кос., Надвірнянський р-н — Над., Богородчанський р-н — Бог.

лівобережжя р. Прут. Стодолу тут розташовували переважно у глибині садиби, «де сад з городом», — на значній віддалі від житла та будівель для утримання тварин. Рідше вона стояла при в'їзді у двір, в передньому кутку обійстя, але у такому разі стодола відділялась від інших споруд городом чи кукурудзяним полем [12, с. 178, 180]. Наприклад, у садибі зі с. Великий Ключів (Кол.) стодола великих розмірів (18,8 x 6,0 м) стояла осторонь двору в садку, а перед нею була відгороджена достатньо простора «загорода», у якій ще містились «оденки» зі сніпками. Щодо придністровської частини Покуття (у північно-східному напрямку від р. Прут), то хоча тут ця будівля розташовувалась децю осторонь від інших, зазвичай вона стояла у межах двору: перед вікнами хати чи децю за нею (знову ж таки оточена деревами) [12, с. 218]. Скажімо, описуючи в останній чверті ХІХ ст. обійстя покутського селянина, О. Кольберг зазначав: «Стодола та стоїть перед самим фронтом (головним фасадом. — Р. Р.) хати, разом зі стогами збіжжя та сіна, щоби газда з вікна міг її бачити і таким способом був забезпечений від злодіїв» [21, с. 59]. В окремих випадках, як зазначають респонденти, багатші господарі могли мати ще додаткову «стодолу» у полі (с. Баб'янка Кол.).

На Покутті побутувало декілька варіантів просторово-планувальної структури «стодол». У кінці ХІХ — в першій половині ХХ ст. тут переважали чотирикутні, видовжені у плані споруди, перекриті чотирихилим дахом на кроквах. Як зазначав О. Кольберг, основою конструкції стодол були чотири дубові стовпи («сохи»), вкопані в землю по її кутах (вона мала дах подібний до хатнього) [21, с. 59]. У плані такі «стодоли» склалися із трьох частин: середньої — «току» (де молотили) і двох умовно відгороджених бокових відсіків, розташованих обабіч нього («запо́ли», «клітки», «пасенія», «засіки», «загородки», «поденки», «подині», «переруби»), у яких зберігали немолочені продукти хліборобства, сніпки, солому тощо. Скажімо, у с. Козина (Тис.) одна така «загородка» була призначена для пшениці, друга — для жита. У багатьох місцевостях (особливо на південному та західному пограниччях) в одному з них зберігали сніпки, в іншому «пашу» (сіно): сс. Добровляни, Вільшаниця Тис., Драгомислів Снят., Середній Березів Кос., Чорні Ослави, Лючки Над., Маркова, Старуня Бог.). На Богородчанщині у бокових відсіках («поденках») на землю вкладали камені, на них

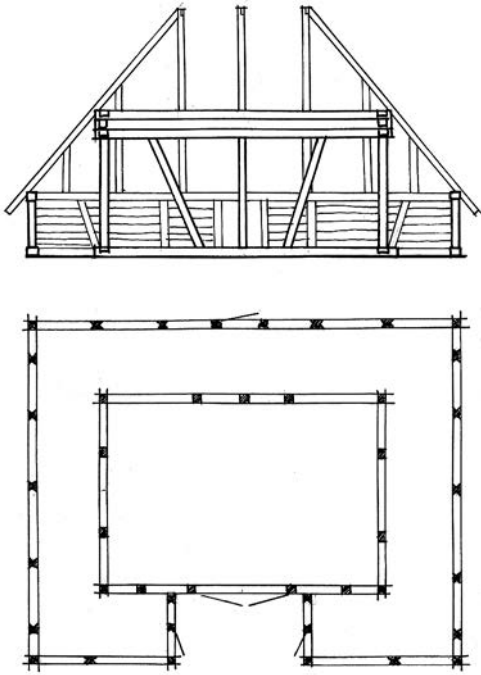

Стодола, с. Старі Кути Косівського р-ну (малюнок автора за матеріалами Яна Фальковського)

«лігарі», а по цьому вкладали настил з тонкоміру («поденок»), на якому складали снопи.

Як відзначають респонденти у багатьох населених пунктах, окрема стодола була прерогативою можливих господарств («У добрих газдів були окремі стодоли»: с. Стрільче Гор.; «Окремі стодоли були хіба в багачів, більше — стодоли до стайні причіплені»: с. Воронів Гор.; «Окремі стодоли робили рідко, тільки богачі; більше стайні і стодола разом»: с. Долина Тлум.). Тому окремі невеликі дводільні («тік» — боковий відсік; 7 x 4 м: с. Корнів Гор.) чи однодільні («тік») стодоли траплялись дуже спорадично — зазвичай їх блокували з іншими господарськими приміщеннями двору.

Тридільні стодоли мали зазвичай значні розміри («в них всередині можна було вільно обі хати возом»: с. Джурів Снят.; «кінь вбертавсі всередині в стодолі»: с. Семаківці Гор.): 18,8 x 6,0 м (с. Великий Ключів Кол.), 15 x 6—8 м (с. Джурів Снят.), 11,8 x 6,6 м (с. Залуччя Снят.), 11 x 6 м (с. Копачинці Гор.), 14 x 6 м (с. Красилівка Тис.), 14 x 7 м (с. Торговиця Кол.), 12 x 6 м (с. Джуриків Кол.), 10,72 x 5,8 м (с. Сопів Кол.), 8 x 6 м (с. Залуччя Кол.), 8,55 x 4,84 м (с. Середній Березів Кос.). На тлі іншої забудови дво-

Стодола («стодола-оборіг»), с. Вербівець Косівського р-ну

ру стодоли вирізнялись високими чотирисхилими дахами. Дах споруджували на кроквах («кізлах»), попарно зв'язаних бантинами. Його покривали солом'яною. Лише на південно-західному та західному пограниччях (Кос., Над., Бог.) траплялись дахи, криті драницею. Знову ж у Богородчанському р-ні гребінь солом'яного даху часто вивершували невеликим дерев'яним дашком (с. Манява) [3, арк. 13].

В стодолу вели великі одноствулкові «ворота» (або двостулкова «брама») з головного фасаду (сс. Великий Ключів Кол., Будилів, Джурів Снят. Середній Березів Кос.), траплялось, що такі ж ворота влаштували навпроти перших і у тильному фасаді (сс. Торговиця, Тростянка, Баб'янка Кол.). Щоправда, як зазначають у с. Джурів, двоє воріт робили дуже рідко, частіше у тильній стіні влаштували невеликі двері, крізь які виводили коня (с. Підвисоке Кол.), чи лише вікно (отвір) «на дишель» (с. Залуччя Снят.). «Ворота» могли виплітати з плоту, натомість «браму» завжди виготовляли з дощок. Оригінальний варіант «брам» зафіксовано нами у стодолах 1918 р. у с. Лючки та першої половини ХХ ст. у с. Чорні Ослави (Над.). У зазначених випадках вони не відкривалися на завісах, а відсувалися в бік на дерев'яних коліщатах, закріплених до нижньої частини полотен. Самі полотна рухалися у четвертних вирізах, влаштованих у двох поздовжніх брусах, один з яких закріп-

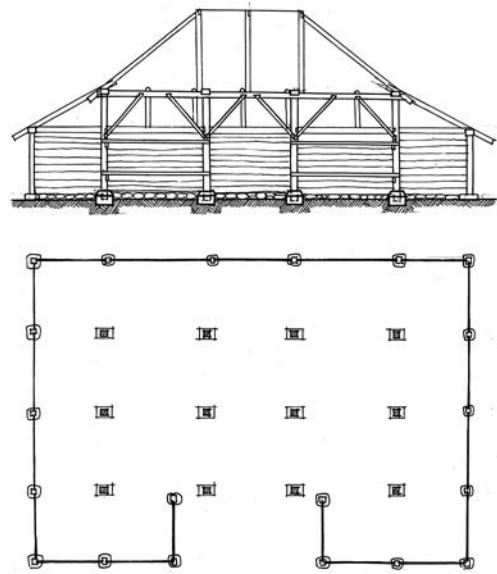
лювали до підвалини, другий — до наддверного дерева. Ворота у стодолі зі с. Лючки двостулкові (кожна ступка рухалася на двох коліщатах), у с. Чорні Ослави — одноствулкові (тут лише два коліщата).

До причілків тридільних стодол могли блокувати й інші приміщення, найчастіше шопу чи возівню. Скажімо, у стодолах зі сс. Коршів (Кол.), Залуччя (Снят.) до одного із причілків примикав «піддах» («піддаше» без передньої стінки) на віз, сани: «клітка» — «тік» — «клітка» — «піддах» («піддаше»). Натомість на Богородчанщині частим явищем були вузькі «прибоки» (прибудовані до причілків) чи «притули» уздовж тильної стіни. Скажімо, у стодолі першої половини ХХ ст. у с. Старуня до одного з причілків примикав «прибік» (на корову), друга прибудова (на в'їзному фасаді, збоку від брами) — на кури [1, арк. 37; 3, арк. 16]. Знову ж у стодолі зі с. Грабовець (прісілок Полик) «притула» на сільсько-господарській реманент розташовувалась уздовж усієї тильної стіни [3, арк. 19]. Щоправда, на основній території Покуття при тильній стіні стодоли частіше влаштували приміщення для зберігання полови («запола на полову»): с. Угорники (Кол.).

У давніших стодолах (особливо у придністровській частині Покуття) стіни найчастіше заповнювали плотом з «лози» («лозини», «лугу»), верби, «ліщини» («ліски») чи іншого «пруте» (сс. Копачинці, Корнів, Глушків, Острівцець Гор.; Вікняни, Буківна, Долина, Гавриляк, Олеша, Бортники Тлум.; Джурів, Залуччя, Підвисоке, Будилів, Белелуя Снят.; Баб'янка, Тростянка, Струпків, Пилипи Кол.; Добровляни, Красилівка Тис.). Щоправда, стодоли з плитяними стінами траплялись і в підгірській частині, а навіть і на покутсько-бойківському пограниччі (с. Грабовець Бог. [3, арк. 19]). Використовували переважно так званий «лежачий пліт» (горизонтального плетіння), проте місцями (с. Белелуя Снят.) поряд з ним стіни могли городити й плотом вертикального плетіння («шторцовий пліт») по трьох поперечках. У конструктивному сенсі такі споруди були доволі простими. Їх каркас становили дубові стовпи («слупи», «сохи»), вкопані в землю на глибину приблизно 0,7 м (сс. Джурів, Будилів Снят., Красилівка Тис., Торговиця Кол.) чи встановлені на камені (сс. Одаї Тлум., Залуччя, Будилів Снят.). Інколи у землю вкопували лише чотири кутові стовпи, а проміжні встановлювали на камені чи запускали у гнізда дубових «підкотин» («колодок»):

сс. Джурів, Будилів, Вовчківці (Снят.) У верхній частині стовпи зв'язували платвами. Для більшої стійкості до платв їх додатково закріплювали навкісними риглями — «бантинами», «п'ятнарами» (особливо у тих випадках, коли стовпи стояли на каменях). З окремих сіл маємо згадки про використання для таких стовпів стовбурів з природною розвилкою у верхній частині (с. Красилівка Тис.). Пліт виготовляли окремо, а відтак його прив'язували до стовпів каркасу (із зовнішнього боку) «калачиками» з лози (сс. Джурів, Залуччя Снят., Красилівка Тис.). Часто для більшої стійкості такої стіни, по висоті споруди до стовпів каркасу закріплювали одну-дві горизонтальні жердини. Одностулкові «ворота», які обертались на «бігуні», часто також виплітали з плоту (с. Джурів). У тому разі, коли стіни заповнювали «шторцовим плотом», до стовпів кріпили три поперечки і поміж ними плели доволі товстими вербовими прутами (с. Белелуя Снят.). Як зазначають тнофори зі с. Джурів, дуб, що шов на стовпи каркасу необхідно було добре просушити впродовж двох-трьох років (с. Вовчківці). Стіни новіших стодел (перша половина ХХ ст.) у цих місцевостях (сс. Семаківці, Острівець, Корнів, Глушків, Чортовець Гор., Сокирчин Тлум., Стриганці, Добровляни Тис., Мишин, Ганів, Угорники, Жукотин, Струпків Кол.) просто шалювали дошками.

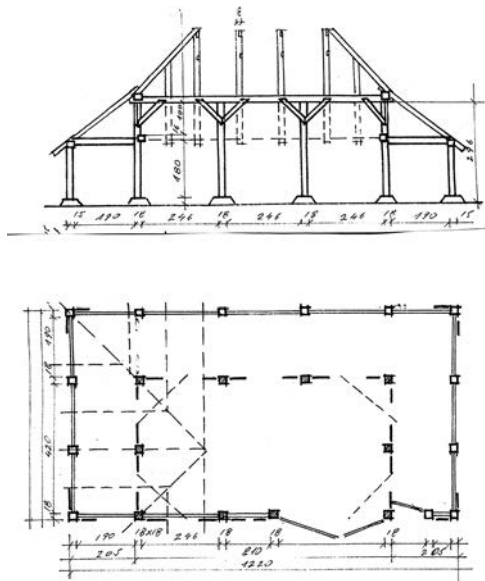
У підгірській частині Покуття вже з початку ХХ ст. стіни стодел часто споруджували у каркасно-дильованій техніці («в замітнику», «в слупах», «закидані замітником», «в заміть», «дильовані», «закидані закидником»): сс. Пилипи, Струпків, Тростянка, Торговиця, Залуччя, Великий Ключів, Коршів, Лісна Слобідка Ганів (Кол.); Белелуя (Снят.), Вільшаниця, Стриганці, Добровляни (Тис.), Сокирчин (Тлум.) та ін. Каркас таких споруд, як і у попередньому випадку, становили стовпи вкопані в землю (с. Ганів Кол.) чи встановлені на каменях, зв'язані уверху платвами. У бокових площинах стовпів попередньо вибирали поздовжні пази («гари»), у які заганяли затесані краї горизонтальних дилін («замітників», «закидників»). Стовпів зазвичай давали багато — через кожних 1,2—1,5 м, що дає змогу використовувати коротшу деревину для заповнення (проміжні стовпи завжди встановлювали на камені). Як «закидник» використовували різні породи деревини, переважно осики («трепету»), вербу, ялину тощо (сс. Торговиця Кол., Козина Тлум.). Слід на-

Стодола, с. Залуччя Снятинського р-ну

голосити, що навіть на покутсько-бойківському пограниччі (Бог.) дуже часто «трепета» була основним матеріалом для «закидника». У деяких північно-західних селах як «замітник» використовували різні дошки (Стриганці, Добровляни Тис., Сокирчин Тлум.). Місцями у 1920—30-х рр. каркасно-дильовані стоделі почали споруджувати на підвалинах (сс. Пужники Тлум., Великий Ключів Кол., Пістий Кос.). У такому разі в конструкції їх стін поряд із стовпами використовували довгі (на усю висоту стіни) «гаровані» навкісні риглі («батого», «скосяки»), які закріплювали до платви і підвалини (чи платви і нижньої частини стовпа).

Стоделі зрубної конструкції («в вугли»), поряд із каркасно-дильованими, зустрічались хіба що на покутсько-байківському та покутсько-гуцульському пограниччях (сс. Драгомислів Снят., Середній Березів [1, арк. 53] Кос., Чорні Ослави, Лючки Над., Маркова [1, арк. 35—36], Старуня Бог. [1, арк. 37]). Їх складали з смерекових колод незначного діаметра (стоделі 1918 р. Лючки Над., 1930-х рр. у с. Драгомислів Снят.) чи напівколод. Скажімо, така стодола була обстежена нами у с. Середній Березів [1, арк. 53]. Загальні розміри будівлі — 8,55 x 4,84 м (ширина току — 2,05 м, бокових відсіків — 2,96 м). Стіни складені із смерекових півколод (12 x 28 см). Шпари між суміжними вінцями не конопачені. У споруду вела двостулкова «брама» з дощок. Дах двохсхилий, критий драницею, з доволі розвинутими причілковими піддашками.

Стодола 1938 р., с. Сопів Коломийського р-ну

Стіни стодол будь-якої конструкції (виплетені з плоту чи складені з дерева) ніколи не «мастили» глиною, оскільки щільни сприяли кращому провітрюванню цих приміщень: «Скіни ніколи не мастили, аби продувало пащу» (с. Вільшаниця Тис.). Місцями (с. Лісна Слобідка Кол.), респонденти зазначали, що колись стіни стодол, як і дах, «обшивали соломою»: до стовпів каркасу закріплювали кілька горизонтальних жердин і до них прив'язували «просту» солому з «околотів». На Богородчанщині відомі випадки, у яких для цієї мети вживали очерет. В окремих випадках стіни могли споруджувати з глиносолом'яних «глевків» (сс. Одаї, Суходіл Тлум.). Ціоправда у такому разі, для кращого провітрювання, одну стіну виплітали з лози і не мастили (с. Суходіл) [3, арк. 35]. Спорадично у придністровських селах траплялись стодоли муровані з каменя (сс. Чернелиця, Корнів Гор.). У них також одна стіна зазвичай була плитяною. Висота стін описаних досі стодол була доволі незначною, вона зазвичай коливалась у межах 2—2,3 м.

У кінці XIX — в першій половині XX ст. по всій території Покуття значно ширше, ніж окремі, побутували «стодоли» зблоковані під одним дахом з іншими господарськими будівлями (переважно «стайнями»). Це, здебільшого, були дводільні («тік» — відсік для снопів: с. Корнич Кол.) чи однодільні («тік»: с. Чортовець Гор.) стодоли (в окремих випадках зустрічались стодоли і тридільні: с. Великий Ключав Кол.). У придністровських місцевостях Покуття, на горбистому рельєфі, такі споруди інколи були розвинуті по вер-

тикалі: нижню частину схилу займала «стайня» (а часом ще й «пивниця»), складена з каменя, а над нею розташовувалась «стодола» (над стайнею — відсік для зберігання снопів, а вище (на пагорбі) — «тік»): «Були стодоли і стайні в одній будові: стодола стояла там де вище (вона — з пруте), стайні стояла — де нижче (її валькували)» (с. Буківна Тлум.). На цій же території інколи такі споруди (стайня + стодола) розташовували на в'їзді у двір (між стайнею і стодолю влаштовували наскрізний проїзд на подвір'я). Скажімо, такою була стодола 1937 р., яка збереглася у с. Суходіл (Тлум.). У зазначеному випадку між однокамерною стодолю (5,07 x 4,78 м) і стайнею (4,3 x 4,78 м), які перекриті спільним дахом, влаштовано проїзд (шириною 2,82 м). Вхід у стодолу (1,08 м) з боку проїзду, у стайню — з двору (0,89 м). При дверях у стайню влаштоване невеличке віконце (0,55 x 0,55 м). Стіни будівлі споруджені з «глевків», заплетених по вертикальних колах. У стодолі, для кращого провітрювання, одна стіна виплетена з лози. Споруда стоїть на кам'яному фундаменті. В'їзд у двір закриває дощата «брама» (шириною 2,3 м) та хвіртка (завширшки 0,5 м) [2, арк. 79; 3, арк. 36]. Дах пошитий солом'яними сніпками. У зазначеному випадку, в приміщенні стодоли тільки молотили, а сніпки складали на дворі в копиці («оденки»).

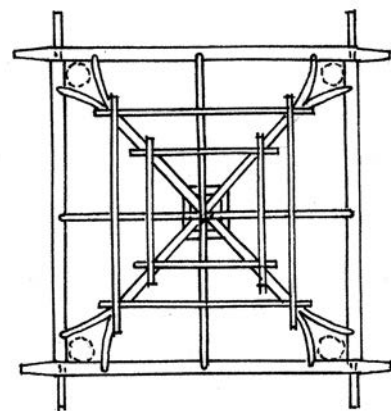
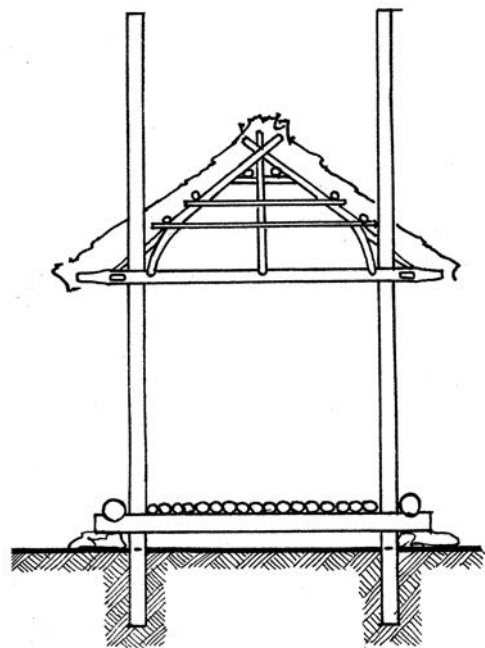
Дослідники зазвичай пов'язують появу будівель, у яких стодолу блокували зі стайнею (чи іншими приміщеннями) з початком XX ст., тобто з періодом, у який «особливо посилилось» обезземеленням селян, «що змушувало об'єднувати споруди заощаджуючи землю садиби» [8, с. 87, 96]. Хоча це твердження й має певний сенс, на наш погляд, воно не є до кінця аргументованим. Скажімо, відповідно до наших матеріалів, тридільні стодоли, зблоковані зі стайнею інколи траплялись й у заможних господарствах, із достатньою кількістю землі та доволі просторими дворами. Знову ж на прибойківському Підгір'ї господарську споруду, у якій «містилася стодола і стайня» (збудовану приблизно у середині XIX ст. — Р. Р.) згадує Іван Франко у садибі свого батька, який був далеко не бідняком і «безземельним» (у господарстві було 12 прутів поля) [15, с. 243].

Стодоли специфічної конструкції побутували на Снятинщині (частково у північно-східній частині Косівщини: сс. Старі Кути, Черганівка [20, с. 42—43], Вербівець, Рожнів, Кобаки, Старий Косів тощо). У

с. Вербівець (Кос.) їх називали «стодолами-оборогами». Основою конструкції у таких спорудах були стовпи («слупи», «сохи») заввишки 3—3,5 м, розташовані у середній частині приміщення по периметру чотирикутника. Зверху «сохи» зв'язували платвами, на які опирались крокви («кізли») даху. Випуски крокв були доволі значними (у багатьох випадках вони доходили майже до землі) і створювали своєрідне опасання. Незначний простір між дахом і ґрунтом заповнювали стінками легкої конструкції (плотом, дошками), оскільки останні не несли на собі практично ніякого навантаження. У середній частині стодоли (між «сохами») розташовувався «тік» (тут молотили), в опасанні (між «сохами» і зовнішніми стінками) зберігали зерно, необмолочені сніпки тощо. Взимку в стодолі переховували сільськогосподарський інвентар та інші речі.

До найпростіших у конструктивному сенсі споруд цього типу можна віднести «стодолу» кінця ХІХ — початку ХХ ст. зі с. Старі Кути (Кос.), яку описав відомий польський дослідник Ян Фальковський [20, с. 42—43]. Її основу становили чотири високі стовпи, вкопані у землю по кутах квадрата. У верхній частині стовпи по периметру зв'язували платви. Для стійкості конструкції, стовпи каркаса і платви додатково з'єднували навскісні риглі. Виноси крокв («ключин»), що лежали на платвах, були доволі значні: їх нижні краї доходили майже до поверхні ґрунту. Незначний простір між землею і дахом був заповнений незакріпленими дошками (оскільки зовнішні стінки не несли ніякого навантаження). На платвах укладали чотири поперечки, а на них — поздовжні дрюки. Останні утворювали своєрідне горище («стрих»), на якому зберігали сіно. Середню частину споруди (між стовпами) — «тік» («подря») використовували для молотьби зернових, в «опасанні», утвореному виносами крокв і зовнішніми стінками зберігали необмолочені сніпки тощо. Воріт у стодолі не було, їх замінювала невисока заслона з плоту. Верхню частину проїзду (над воротами) прикривав рухомий солом'яний дашок, який при потребі (для в'їзду воза, навантаженого солом'яною) можна було піднімати. Верх солом'яного даху вивершував невисокий дерев'яний дашок («корунка»).

Згадки про подібні стодоли, дах у яких опирався на високі «слупи» (4—6), вкопані у землю чи встановлені у спеціальні отвори кам'яних брил, а навколо цієї конструкції було влаштоване вузьке «опасання» з низькими стінками з дощок чи плоту, походять

Оборіг на «повітрулях», Богородчанський р-н

й з сіл Снятинщини (сс. Підвисоке, Задубрівці, Будилів тощо). Такі будівлі тут називали не «стодолами», а «шурами» (с. Підвисоке) чи «колешнями» (с. Будилів). Низка будівель аналогічної конструкції (із м. Снятина, с. Залуччя Снят.) зображена на малюнках 1920-х рр. відомого українського художника, вихідця із Покуття, Петра Мегика [18, с. 228—229]. Цілком можливо, що подібну конструкцію мали окремі стодоли у деяких більш північних селах Покуття (сс. Торговиця, Ганів Кол., Глушків, Чортовець Гор.), у яких, за словами респондентів похилого віку, дах підтримуваний «сохами» міг доходити до самої землі (а зовнішніх стінок не було зовсім).

Траплялось, що у таких спорудах високі стовпи, які підтримували основний дах, входили у структуру передньої стіни (у якій влаштовували ворота):

Стодола («стодола-оборіг»), с. Вербівець Косівського р-ну (експозиція Музею народної архітектури та побуту у Львові)

с. Рибно (Кос.) [3, арк. 23]. В такому разі ця стіна була вищою від трьох інших і схил даху над нею був усіченим (на зразок вальмового). Подібні стодоли відомі й на сусідній Буковині³.

Стодола 1920-х рр. зі с. Вербівець (Кос.), що експонується в Львівському МНАП, хоча є подібною до описаних, відзначається уже низкою конструктивних особливостей. Розміри споруди у плані 10,2 x 7,5 м. Її основу становить прямокутна у горизонтальному перекрої рама (6 x 4 м), яка складається з підвалин, стовпів («слупів») та потрійної верхньої обв'язки. Чотири стовпи задовбані у кути підвалин і зв'язані у верхній частині платвами. Ці два стовпи розміщені з фасадного (довшого) боку рами по краях в'їзних воріт, а один — посередині протилежного боку. У даному разі бантини у верхній частині конструкції відсутні; стійкість останньої забезпечують «косяки» («скісні слупи») — навскісні стовпи, які верхнім кінцем запусчені у платви, а нижнім — у підвалини (по два з кожної сторони прямокутника). Підвалини, «слупи» та «косяки» виготовлені з дуба. Висота стовпів не значна (2,15 м), проте сама висота основи, нарощена потрійною верхньою обв'язкою (60 см) і підвалиною, сягає 2,95 м. Крокви дахової конструкції (значно винесені поза площини основи) нижнім кінцем опираються на невисокі (1,25 м) стінки, розташовані на віддалі 1,5 м від рами, що утворює своєрідне опасання. У конструктивному сенсі стінки складаються із дубових підвалин

³ Зокрема така споруда зі с. Бережонка (Вижницького р-ну Чернівецької обл.) експонується у Львівському МНАП [6, с. 76—77].

(укладених на кам'яні плити), стовпів, «косяків» і платв, простір між якими заповнений горизонтально укладеними короткими смерековими дилами (технікою «в заміт»). В'їзд у стодолу здійснюється крізь широкі (4 м) і високі (3 м) двостулкові ворота з дощок; у протилежній стіні — невеличкі двері з піддашшям. У середній частині споруди (між стовпами рами) розташований «тік» для молотби збіжжя, у трьох бокових відсіках (опасанні) зберігали необмолочені сніпки, сюди ж зсипали вимолочене зерно, у передній частині опасання (обабіч воріт) розташовані дві «кучі» на свині (відгороджені від основного простору стодоли стінками) з окремими входами із двору. Вкрита стодола високим чотирихилим дахом під гонтою, з коротким (2,5 м) гребенем. Гребінь даху завершений фігурно затесаними гонтами («коронкою»).

Дещо відмінною від усіх попередніх, є стодола, обстежена нами у с. Задубрівці (Снят.). Її основою слугують чотири дубові «слупи», вкопані у землю, заввишки приблизно 3 м, встановлені по кутах квадрата. На слупи укладені платви (скріплені з першим навскісними риглями). На відстані приблизно 1,5 м від стовпів по периметру споруди у землю вкопані невисокі (1,5 м) «слупки», зв'язані поміж собою окремими платвами. Простір між «слупками» заповнений дилами «в заміт». Особливістю споруди, у порівнянні з попередніми, є те, що у цьому випадку «кізлі» даху майже не виступають поза платви: перекриття периметрального «опасання» влаштоване за рахунок «припусниць» — коротких крокв, які верхніми кінцями зарубані в основні платви (які лежать на високих центральних стовпах), а нижніми — опираються на зовнішні стінки «опасання».

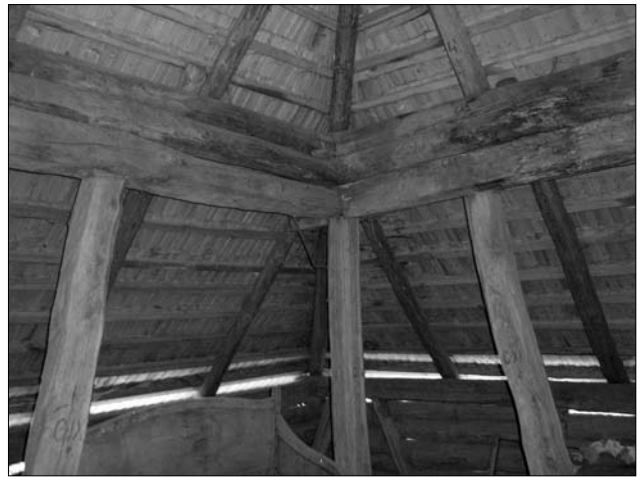
Подібною до описаної (тільки уже децю більших розмірів) є стодола 1938 р. у с. Сопів (Кол.). У зазначеному випадку просторово-планувальною основою будівлі слугує прямокутник (8,1 x 4,2 м), по периметру якого встановлено 10 дубових «слупів»: чотири — по кутах, по два додаткові — на довших стінах і по одному — на коротших. Стовпи (заввишки 2,96 м, з поперечним перекроєм 18 x 18 см) нижньою частиною запусчені в отвори дубових «колодок» (0,5 x 0,4 м), які укладені на землю. По периметру конструкція зв'язана платвами. Кожен стовп скріплений з платвою двома навскісними риглями («бантинами»). З трьох боків конструкції, на віддалі 1,9 м від неї, в отвори, таких як попередньо дубових «колодок», встановлені

нижчі (1,8 м) «слупки». Останні по периметру теж зв'язані платви (кутові «слупки» у верхній частині обладнані навскісними риглями). На рівні цих платв до «слупів» внутрішньої рами закріплені горизонтальні риглі, зв'язані з платвами «опасання» поперечками. Як і у попередній стодолі, основні «кізли» даху закінчуються на платвах, а основою покриття «опасання» слугують короткі «припусниці». У головному фасаді влаштована двостулкова «брама» з дощок на металевих завісах. Покривав «стодолу» чотирихилий соломяний дах, зовнішні стіни були зашальовані дошками.

У конструктивному сенсі дуже подібною до попередньої, була стодола початку ХХ ст. зі с. Залуччя (Снят.). Розміри її просторово-планувальної основи (власне тільки вона й збереглася від усієї конструкції) становлять 11,8 × 6,6 м. Висота споруди (власне стовпів) дорівнює 3,2 м. На вузких боках рами встановлено по три стовпи, паралельно до них на віддалі 4 м — ще по три таких стовпи (відстань між останніми становить 3 м). Власне у цьому місці з фасадного боку в стодолу ведуть двостулкові дощаті ворота (завширшки 3 м), ступки яких повертаються на «бігунах». Чотири кутові і два ворітні дубові стовпи вкопані у землю, усі інші — встановлені на камені. По периметру у верхній частині конструкція зв'язана платвами, ще дві поперечні платви встановлені у місці ворітних стовпів (вони умовно відділяють два бокові відсіки («пасеня») від власне «току»). У верхній частині стовпи додатково закріплені до платв доволі довгими (1,7 м) навскісними бантинами. За словами господаря, у первісному вигляді по периметру усієї споруди було доволі широке (приблизно 2 м) опасання, основу якого становили встановлені на камені стовпці (заввишки приблизно 1,5 м), зв'язані зверху платвами. Зовнішні стіни були заповнені плотом з «лугу», який приставляли до стовпів зовні і прив'язували до них «калачиком» з лози. Основою каркасу даху опасання були короткі «припусниці».

Безсумнівно описані споруди генетично пов'язані зі стодолами із сс. Старий Косів та Вербівець (Кос.) і є дещо трансформованою (удосконаленою) їх формою: використання окремих коротких «припусниць» для перекриття «опасання», дозволяло робити їх стінки дещо вищими і, відповідно, самі «опасання» — ширшими.

На завершення розгляду покутських «стодол» необхідно відзначити, що клуні, у яких крокви даху опирались на чотирикутну раму, підтримувану високим

Фрагмент внутрішньої конструкції «стодолі-оборога», с. Вербівець Косівського р-ну (експозиція Музею народної архітектури та побуту у Львові)

«сохами», у ХІХ ст. широко побутували у південних областях України. Такі споруди (на чотирьох-шестивосьми сохах) у яких крокви даху доходили аж до землі побутували у південних районах Поділля (Балтський, Ольгопільський р-ни Одеської, Бершадський, Чечельницький, Піщанський, Ямпільський р-ни Вінницької областей) [8, с. 87]. Вони відомі на Дніпропетровщині (Новомосковський, Верхньодніпровський, Катеринославський, Маріупольський, Олександрівський, Слов'янський повіти колишньої Катеринославської губернії), на лівобережжі Середнього Подніпров'я (Золотонощина) та ін. [4, с. 77—78; 13, с. 336—337]. Скажімо, принципове конструктивне вирішення таких споруд у с. Домонтове Золотоноського р-ну Черкаської обл. чи у с. Кам'янка на Дніпропетровщині [4, с. 337] таке ж, як і у «стодолах» із сс. Старий Косів та Вербівець (Кос.). У минулому клуні («гумна») подібної конструкції зрідка траплялись й на півночі України (Полісся), а також на теренах Білорусі [22, с. 530—531; 23, с. 116]. Дослідники проводять аналогії конструктивів цих клунь із примітивними тимчасовим жилами, основою яких була чотирикутна рама на чотирьох вкопаних у землю стовпах, що побутували на Поліссі (пастуші «курині») та Буковині (лісорубські «бурдеї») [9, с. 510, 514] і які, на їх думку, є відгомном житлобудівництва ще мезолітичних мисливців [7, с. 90, 120—121; 13, с. 337; 23, с. 116].

Коли в господарстві було багато сіна чи соломи і їх не можна було помістити у стодолі, шопі, на горіщі над стайнею тощо, в межах «обійстя» (інколи й поза ним) влаштовували стіжки чи «оборіги». Не-

Оборіг, с. Міжгір'я Богородчанського р-ну

Кутове кріплення основи «шапки» оборога, с. Міжгір'я Богородчанського р-ну

обмолочені сніпки, які привозили з поля, для просушування складали в «кладні» («оденки», «поденки»), своєрідні стоги, які ставили у дворі неподалік від «стодоли» (сс. Корнів Гор., Стрільче, Гарасимів Тлум., Залуччя Снят., Манява Бог.). На камені чи дерев'яні «ковбки» укладали дубові дрючки, по них настеляли «оденок» («поденок») з жердин («кімаків»), а вже по цьому настелі укладали сніпки. Снопи укладали «кругляком» (колоссям досередини), а завершували «кладень» розчепірим снопом (колом вниз) (с. Залуччя, Корнів, Манява).

«Оборіги» («боріг», «вборіг»; «остроріг»: с. Будилів Снят.) були характерними як для господарств багатіїв, так і для бідніших верств селянства. Від заможності господаря залежала лише їх кількість. Слід зауважити, що оборіги побутували по всій території Покуття: як у підгірській (Снят., Кол., Кос., Над., Бог., Тис.), так і придністрянській (Гор., Тлум.) його

частинах. Щоправда, не в усіх населених пунктах вони зустрічались однаково часто. Скажімо, у селах Росільна (Бог.), Залуччя (Кол.) «оборіги» були невід'ємним атрибутом кожної селянської садиби, натомість в деяких інших (сс. Залуччя Снят., Острівець Гор.), як зазначають респонденти, вони траплялись дуже рідко, а у с. Угорники (Кол.) колись їх не було зовсім.

Оборіги робили стовпкової конструкції з рухомих по вертикалі наметовим дахом (дах рухався по чотирьох стовпах). Практичною доцільністю цієї споруди була можливість регулювати висоту даху залежно від кількості сіна (соломи). При їх спорудженні, по кутах квадрата, зі сторонами 3—3,5 м, в землю вкопували чотири стовпи («оборіжини» «оборіжини», «оборіжниці», «сохи», «слупи») заввишки 4—5 м, до яких кріпили рухомий чотирихилий дашок («шапка», «шипка», «верх», «вершок», «дах», «дашок», «капельюх»). Дашок піднімали чи опускали в міру наявності в ньому певної кількості паші чи соломи. У нижній частині оборога, при стовпах, зав'язували у квадрат чотири підвалини («обрубини»), які лежали на ковбидях, каменях чи просто на землі. На «обрубини» вкладали настил з жердин («подені», «подині») чи простір між ними заповнювали «підстелиною» з галуззя.

«Шапка» оборога зазвичай мала стіжкову (пірамідальну чи конусоподібну) форму. На Покутті фіксуємо кілька конструктивних різновидів оборігів (власне самої «шапки»). У найпростішому варіанті (який траплявся по усій території Покуття) основою «шапки» була квадратна рама, складена з чотирьох доволі товстих жердин («окільниці», «отільні», «огнивини», «огнива»), завдовжки 3—4 м. На кінцях двох «огнивин» вибирали подовгуваті отвори, кінці двох інших протісували, закладали в ці отвори і закріплювали дубовими кілками (інколи в одному кінці «огнивини» вибирали отвір, а другий кінець, відповідно, протісували). У верхній площині «окільниць», на відстані 30—40 см один від одного, виверчували навскісні отвори (у напрямку до вертикальної осі оборога). В ці отвори встановлювали нетовсті смерекові жердини, завдовжки 2—3 м, верхи яких зв'язували докупі своєрідним «вінком» (з верби, хмизу чи іншого матеріалу). До жердин з проміжком 30—40 см прив'язували горизонтальні поперечки з «ліски» чи лози. Пошивали оборіги невеличкими житніми сніпочками чи розстеленою житньою соломою, прив'язуючи її до лат солом'яним перевеслом або ликом. У верхній частині

оборіг додатково накривали товстим околотом соломи, який зверху («на чубку») зв'язували, а нижня його частина розходила на усі боки. Щоб вітер не зривав соломи, зверху на околот накладали дерев'яний обруч з ліски чи верби (с. Манява Бог.). «Шапка» такої конструкції була достатньо легкою, тому її кріпили до «оборожниць» за допомогою петель («зашморгів»), виготовлених із пропареного вербового, ліскового чи березового пруття (петлю, встановлену на «оборожині», перекручували у вигляді вісімки і нижньою частиною зачіпали за кут «коромисла»; в місці перетину вісімки для кращої фіксації підкладали тріску). Оборози з дахом такої конструкції широко побутували у регіоні Карпат (Бойківщина, при бойківське Підгір'я, північне Надсяння тощо) [10, с. 217—218; 11, с. 30—31; 16, с. 76—77; 17, с. 38].

Дещо відмінну конструкцію мала «шипка» оборогів на так-званих «повітрях», які траплялись у Богородчанському районі. Її основою, як і у попередньому випадку, була рама з чотирьох «огнивин». Проте каркас даху споруджували вже по-іншому. Чотири кутові кізлини («повітрулі»), виготовлені з дещо товстіших смерекових жердин, у нижній частині розколювали надвоє, а їх кінці затісували. У раму їх закріплювали таким способом, що кожна з двох частин заходила в отвори, вибрані у верхній площині двох суміжних «огнивин», на віддалі приблизно 20 см від відповідного кута рами (у куті залишалось місце для «оборожини»). Посередині кожної з граней рами встановлювали по ще одній «кізлинці». Зверху усі жердини закріплювали до своєрідного квадратного «коромисла», виготовленого з чотирьох коротких шматків дерева. Як і у попередньому випадку до «кізлин» прив'язували горизонтальні ліщинові прутти. Утворений таким способом каркас пошивали соломою. Фіксували таку «шапку» до «оборожниць» теж при допомозі ліщинових «зашморгів».

Певними конструктивними особливостями відзначалась «шапка» оборога, описаного Я. Фальковським на Надвірнянщині. Основою її теж була рама, складена з чотирьох «окільниць». По кутах у раму закріплювали чотири кізлини («наріжниць»), а на кожному із ребер встановлювали ще по дві подібні кроковки. У верхній частині вони усі опирались на дерев'яний «обруч». Усі кізлини у кількох місцях переплітались по горизонталі пруттям («підплетінням»). Поверхню даху вкривали соломою, причому його верхню частину, як зазначає дослідник, покривали «більш солідно», ніби

Оборіг, с. Нивочин Богородчанського р-ну

капелюхом («капчук») двох типів: з соломи або з лубу. Зверху на обруч навхрест встановлювали (горизонтально) дві дерев'яні «шипильки», які кріпили «капчук». Щоб вітер не зривав з даху соломи, після пошиття його закріплюють поздовжніми жердинами, які нижніми кінцями заводили під «оберви» — горизонтальні жердини, закріплені дерев'яними «клюками» до «окільниць» рами [19, с. 74]. У верхній частині оборога на жердини накладали обруч, зв'язаний товстих прутів верби чи ліски. На кожному «слупі», як зазначає дослідник, шапку підтримували скручені виті («скежи», «скежи»), проте часто їх вже замінював дріт [19, с. 74].

У новітній конструкції подібних дашків, як кутові, так і проміжні кізли стіжкового даху робили доволі масивними (до них прибивали горизонтальні лати обрешітки). Такий дашок був доволі важким, тому його фіксували відмінним від попереднього способом: по висоті «оборожниць», на відстані 0,5 м один від одного, вертіли наскрізні отвори, у які вставляли кілки («кулок», «шворінь»), що підтримували «шапку» (с. Глушків Гор., Будилів Снят.). Несуча здатність такого дашка була більшою, тому крім соломи для його покриття могли вживати гонт, дошки чи навіть листовий метал.

На покутсько-гуцульському та покутсько-бойківському пограниччях траплялись й інші конструктивні різновиди «шапки». Зокрема тут (Кос., Над., Бог.) зустрічались оборози, не квадратні, а прямокутні у плані (3,5—4 x 2,5—3 м), перекриті таким же видовженим чотирихилим дахом. Скажімо, у с. Нивочин (Бог.) основою «шапки» оборога була прямокутна рама (4 x 3 м), до якої кріпили чотири пари «кізлів». Крайні пари «кізлів» були відсунуті від поперечних «отільнів» приблизно на 0,7 м. Три коротші «кізлики»

Конструкції «шапки» оборога, с. Нивочин Богородчанського р-ну

причілків, низом закріплювали до «отільнів», а верхні їх кінці — до бантини, розташованої у верхній частині крайніх поздовжніх пар «кізлів». На цей каркас даху набивали поздовжні лати і вкривали драницею, унаслідок чого утворювався чотирихилий, видовжений (подібно як у житлі) дах. Траплялось (Надвірнянщина), що лати поздовжніх схилів виносили поза крайні пари «кізлів» на доволі значну відстань, унаслідок чого бокові площини даху ставали прямокутними. Це надавало йому вигляду двосхилого даху. Як покрівельний матеріал, у такому разі використовували драницю. На «щитах» (причілкових схилах) такого оборога місцями прибивали хрести [19, с. 74]. Подібні обороги (перекриті двосхилим дахом під дракною) були типовими для сусідній Гуцульщини [14, с. 259].

Досить поширеним явищем для Покуття був вертикальний розвиток оборогів: влаштування у їх нижній частині господарського приміщення, переважно «шопи», «коleshні» тощо. У таких випадках, на висоті приблизно двох метрів від поверхні землі в «оборіжниці» закріплювали два паралельних бруси, на яких влаштовували настил з круглячка («подені», «подині»). Стіни таких «шоп» городили плотом, шалювали дошками тощо. В одній із стін робили окремі двері. Пашу складували на «подині», а над ним монтували рухому «шапку». Скажімо, у с. Залуччя (Кол.) траплялись обороги, у яких нижня частина «була городжена і ліплена глинов — там стояла худоба, а пашу тримали зверху».

Місцями траплялись своєрідні обороги (власне обороги-шопи) із стаціонарним нерухомим дашком (сс. Залуччя Снят., Буківна, Долина, Одаї Тлум. та

ін.). Основу такого оборога становили підвалини і платви, у кути яких задовбували чотири «оборожини». Додатково стійкість конструкції забезпечували косяки («п'ятнарі») — навскісні риглі, попарно закріплені до стовпів і підвалин та стовпів і платв. На «платви» опирався чотирихилий «вершок», а на підвалини встеляли «подині». Такий оборіг називали «оборіг на п'ятнарах». У деяких селах ці споруди були мобільними: їх можна було переносити чи пересувати з місця на місце (с. Одаї Тлум.). На покуцько-гуцульському пограниччі (околиці сс. Старий Косів, Пістинь) у 20-х рр. ХХ ст. поширились обороги цілковито зашальовані дошками [20, с. 44]. Як зазначав Я. Фальковський, в околицях Косова оборіг вже зрідка використовувався не тільки для зберігання сіна (як на Гуцульщині. — Р.Р.), а й збіжжя (він мав стовпи з косяками, стаціонарний двосхилий дах та стіни заплетені хворостом). Перед такою шопою розташовувався й тік, на якому молотити збіжжя [20, с. 44].

Таким чином, на основі викладеного матеріалу можна зробити наступні узагальнюючі висновки.

У другій половині ХІХ — на початку ХХ ст. на теренах Покуття побутовували два принципово відмінні конструктивні типи стодол: 1) прямокутні (переважно тридільні) споруди, крокви даху у яких опирались на зовнішні стіни (вони переважали на основній території); 2) квадратні чи дещо видовжені стодолы, опорою крокв у яких була чотирикутна рама, яку підтримували чотири (чи більше) високих стовпи, розташовані по периметру чотирикутника всередині стодолы (побутували переважно на південному сході Покуття).

Аналіз особливостей конструкцій стодол другого типу (на чотирьох стовпах, розташованих по кутах квадрата) дозволяє провести аналогії між ними і примітивними тимчасовим жилами, основою яких була чотирикутна рама на чотирьох вкопаних у землю стовпах, які, на думку вчених, є відгомном житлобудівництва ще мезолітичних мисливців. Водночас у таких спорудах (які часто номінують термінами «стодола-оборіг», «шопа», «коleshня» тощо) прослідковуються певні конструктивні аналогії з «оборогами», власне з оборогами-шопами, які виникли шляхом заміни рухомого даху («шапки») на стаціонарний.

Різноманітні конструктивні варіанти описаних стодол дають можливість прослідкувати окремі етапи процесу їх трансформації: від квадратних у плані з периметральним опасанням, утвореним випус-

ками крокв — до прямокутних тридільних з периметральними прибудовами, у яких наявні вже вищі зовнішні стінки і окремі дахові конструкції.

1. Архів Львівського музею народної архітектури та побуту (далі — Архів ЛМНАП). — Ф. Матеріали експедицій. — Спр. ЗВ-15.
2. Архів ЛМНАП. — Ф. Матеріали експедицій. — Спр. ЗВ-16.
3. Архів ЛМНАП. — Ф. Матеріали експедицій. — Спр. ЗВ-17. — 41 арк.
4. *Бабенко В.А.* Этнографический очерк народного быта Екатеринославского края / В. Бабенко. — Харьков : Харьковский частный музей городской усадьбы, 2013. — 152 с.
5. *Бломквист Е.Э.* Крестьянские постройки русских, украинцев и белоруссов: (поселения, жилища и хозяйственные строения). Восточнославянский этнографический сборник: Очерки народной материальной культуры русских, украинцев и белоруссов в XIX — начале XX в. / Е. Бломквист. — Москва : Изд-во АН СССР, 1956. — С. 3—458.
6. *Данилюк А.Г.* Музей народної архітектури та побуту у Львові: путівник / А. Данилюк, І. Красовський, Б. Рибак та ін. — Львів : Каменяр, 1980. — 182 с.
7. *Залізняк Л.Л.* Население Полесья в мезолите / Л. Залізняк. — Киев : Наукова думка, 1991. — 160 с.
8. *Косміна Т.В.* Сільське житло Поділля (кінець XIX—XX ст.): історико-етнографічне дослідження / Т.В. Косміна. — Київ : Наукова думка, 1980. — 190 с.
9. *Радович Р.* Тимчасове житло українців // Вісник Львівського університету. Серія історична / Р. Радович. — Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2005. — Вип. 39—40. — С. 486—526.
10. *Радович Р.* Народна архітектура Старосамбірщини XIX — першої половини XX ст. (житлово-господарський комплекс) / Р. Радович. — Київ : Видавець Олег Філюк, 2015. — 352 с.
11. *Радович Р.* Господарські будівлі для зберігання продуктів хліборобства. — Р. Радович // Наукові записки. Музей народної архітектури та побуту у Львові. — Львів, 1998. — Вип. I. — С. 21—33.
12. *Русов М.* Типи сільських селищ в південній частині Галичини. — М. Русов // Збірник природничо-технічної секції Українського Наукового Товариства в Києві. — Київ : Друкарня Другої Друкарської Артїли, Велика Володимирська 43, 1915. — Кн. 3. — С. 77—221.
13. *Стельмах Г.Ю.* Поселення, двір, житло. Українці: історико-етнографічна монографія: Макет / Г. Стельмах ; за ред. К. Гуслистого ; Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії. — Київ : Вид-во АН УРСР, 1959. — Т. 1. — С. 290—346.
14. *Федака П.М.* Народне житло українців Закарпаття XVIII—XX століть / П. Федака. — Ужгород : Гражда, 2005. — 350 с.
15. *Франко І.* Моя вітцівська хата / Франко І. // Франко І. Зібрання творів : у 50 т. — Київ : Наукова думка, 1985. — Т. 39. — С. 243—244.
16. *Франко І.* Етнографічна експедиція на Бойківщину / Франко І. // Франко І. Зібрання творів : у 50 т. — Київ : Наукова думка, 1982. — Т. 36. — С. 68—99.
17. *Франко І.* Під оборогом / Франко І. // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. / І. Франко. — Київ : Наукова думка, 1979. — Т. 22. — С. 35—52.
18. *Я[цив] Р.* Графічна документалістика Петра Мегики / Р. Я[цив] // Народознавчі зошити. — 1995. — № 4. — С. 228—229.
19. *Falkowski J.* Zachodnie pogranicze Huculszczyzny: Dolina mi Prutu, Bystricy Nadworniańskiej, Bystricy Soljtwińskiej i Łomnicy / Jan Falkowski. — Lwów, 1937. — 170 s. — (Pracy etnograficzne. Wydawnictwo Towarzystwa ludoznawczego we Lwowie / pod red. A. Fiszer. — № 3).
20. *Falkowski J.* Północno-wschodnie pogranicze Huculszczyzny / Jan Falkowski. — Lwów, 1938. — 107 s. — (Pracy etnograficzne. Wydawnictwo Towarzystwa ludoznawczego we Lwowie / pod red. A. Fiszer. — № 4).
21. *Kolberg O.* Pokucie: Obraz etnograficzny / Kolberg O. — Kraków : W drukarni uniwersytetu jagellońskiego, 1882. — Т. 1. — 360 s.
22. *Moszyński K.* Kultura ludowa słowian / Moszyński K. — Kraków, 1929. — Cz. 1: Kultura materialna. — 710 s.
23. *Ossendowski F.A.* Polesie / Ossendowski F.A. — Poznań : Wydawnictwo polskie R. Wegnera, 1935. — 206 s.

Roman Radovych

HOUSEHOLD DWELLINGS OF PEASANT YARD AT POKUTTIA: STODOLA AND OBORIH

The buildings of the courtyard of Pokuttia dwellers, intended for storage and threshing of grain — stodoly, stizhky and oborohy, are considered. Their structural peculiarities and specific features are revealed. An attempt has been made to follow the evolutionary processes associated with the emergence and formation of these buildings.

Keywords: Pokuttia, household buildings, stodola, oborih, stizhok.

Роман Радович

ХОЗЯЙСТВЕННЫЕ ПОСТРОЙКИ КРЕСТЬЯНСКОГО ДВОРА НА ПОКУТТИ: РИГА И ОБОРОГ

Рассматриваются дворовые постройки сельского населения Покуття, которые предназначались для сохранения и обмолота зерновых, — риги, стожки и обороги. Описаны их конструктивные особенности и специфические черты. Сделана попытка проследить эволюционные процессы, связанные с возникновением и становлением этих построек.

Ключевые слова: Покутье, хозяйственные постройки, рига, оборог, стожок.